

lene gyűjteni, hogy ebben az utópista szocializmussal és narodnyikizmussal kevert illúzióban mi is volt ez és hogyan is volt, hűség volt-e vagy csak játék a hűséggel... Úgy gondolom, hogy gőzöm se lenne a pedagógiához, ha nem egy 1200 lelkes falu 120 gyerekével kezdtem volna tanulni a pedagógiát. A metodikai készlettáram ezalatt a 4 esztendő alatt állt össze, felnőtt-gyerek, pedagógus-szülő, pedagógus-tanácselnök relációban egyaránt. Itt tanultam meg azt is, hogy mit jelent beosztottnak lenni egy despota igazgató alatt. Azóta kapcsolataimban minden főnököt a hajdani direktorhoz mérek.

— Te több egyesülethez, társasághoz is tartozol, tag, elnök, alelnöki tisztségben. Miért?

— Valóban több egyesületnek is tagja vagyok, de csak olyanoknak, amelyek kapcsolatban vannak az úgynevezett gyermekérdekekkel és a demokratikus pedagógiával. A 90-es évek fontos jelenségének tartom az egyesületi létezést, még akkor is, ha tudom, hogy eme közösségi képződményeknek a fele szétperog a kezdeti buzgalom után. De a megmaradók fontos szakmai érdekeket képviselnek, akár mások ellenében, akár mások mellett. Rendkívül sok kreatív energia halmozódott fel az életképes társaságokban.

Olvastam Trencsényi László egy dolgozatát az Új Pedagógiai Szemle legutóbbi számában. Kesernyész összegzés. Úgy érzékeli, hogy sokan vannak, akik a rendszerváltozással kezdődő időszakot egy új időszámítás kezdetének tartják, és nem a korábban elkezdett pozitív törekvések immár államilag is támogatott folytatásának. A kísérletek megítélésében is tapasztalni vél egy ilyen cezúra-elméletet.

— A pedagógia közelében élő szakember mit remél a jövőtől? — kérdezem.

József Attilával válaszol. „Bízom, hisz mint elődeinket, karóba nem húznak ma már”, és még hozzáteszi, „finomul a kín”.

Még bennem az idézet, ahogy jövök el, lefelé a lépcsőn látom magam, fiatal tanárt, látom és hallom, ugyanezeket a sorokat mondogatom magamnak, perspektívtalanságban, gúnyoros szomorúságban a hatvanas évek elején a „szocializmus korszakában”. Az ötvenes évek után.

— debreczeni —

SZEMELGETŐ

Játékok kicsiknek

Mostani és későbbeni számainkban játékokat közlünk, olyanokat, melyek pedagógiai, drámapedagógiai munkánkat segíthetik, a játszónak pedig örömet okoznak. Óvodáskorúaknak valót ígértünk a múltkorai számunkban, s ezt az ígéretet váltjuk be most. Erdendően Bakos Józsefné, nagyatádi óvónő jól szerkesztett szakdolgozat gyűjteményéből válogattunk csokornyit, mígnem más belátásra jutottunk; olyan könyvekből szemelgetünk először, melyeket talán maguk az óvónők, tanítónők is ismernek, csak éppen fel sem tételezik, hogy abban olyan játékokra találnak, melyeket drámapedagógiai nevelési céljaik megvalósítások alkalmasnak is tudnak.

A drámapedagógia — mint tudjuk — mindennek előtt pedagógiai szemlélet. És azt is tudjuk, hogy ennek a szemléletnek közepében mindig a gyerek van, a gyerek, aki ilyen vagy olyan, de gondjainkra bízott embertársunk, akiket úgy akarunk nevelni, hogy otthon érezze magát világunk szűkösebb, tágasabb tájain. Ezt viszont csak úgy érhetjük el, ha a személységében rejtő jó tulajdonságokat felerősítjük, a kevésbé jókat gyengítjük, és hozzásegítjük ahhoz, hogy érzékelő szerveivel megtapasztalja a világot, s lehetőleg úgy, hogy leljen is benne örömet. Tudjon kapcsolatot teremteni, a neki adatott térben eligazodni, s legyen képes önmön értékeire rálelni. Az említett drámapedagógiai szemlélet működésének rendelkezésünkre álló eszközei a különféle játékok és gyakorlatok. Hogy mi a jellemző drámajátékaikra? Épüljön a metakommunikációra, a közlés, kapcsolattartás, érzékelés mozzanataira, a látás, hallás, tapintás, a térben való testi eligazodás játékaira, a ritmusjátékokra, aztán az úgynevezett testnyelvre (gesztus, mimika); épüljön továbbá az improvizációra, ami által a személy, személyiség, a gyerek lehetőséget kap önmaga meg- és felmutatására, s pedagógusnak pedig arra, hogy utat találjon a gyerekhez, kell-e és mely irányba mozdítani érdeklődését, önmaga vagy szocializációs problémák felé...; és épüljön természetesen a dramatikusságra, a szerepjátszásra, azaz a különféle fantázia és valós helyzetgyakorlatokra, drámajátékokra.

A drámapedagógia játékal tehát nevelési céljaink érdekében a meglévő, alakított és kitalált metakommunikációs, improvizációs és dramatikus játékok. Am ezek mind figyelembe veszik, hogy a fejlődés különböző korszakában másként játszik a gyermek, játékos cselekvéseiben hol az utánzás, hol a szabály, hol a testi és szellemi versengés izgatja.

Figyelembe kell venni a korosztálynak megfelelő játéktípust, de az érettségi fokot is, továbbá, hogy az instrukciót nem adhatjuk direkt didaktikus formában. A drámapedagógus arra törekszik, a gyermek autonóm személyiségjegyeinek kibontása érdekében, hogy minél inkább eltávolítsa őt a sablonoktól. Még az úgynevezett utánzó játékoknál sem fogalmaz így: utánozd egy öregember járását, vagy utánozd egy veréb mozgását stb. A szándékunk, hogy a gyerek képzelje el a maga öregemberét és a maga verébét, s ő alakítsa ki, a képet magában, majd improvizációs mozgásában úgy tegye át cselekvéssé, ahogy látta a maga képernyőjén. A drámapedagógus engedi a gyereket azonosulni a személyekkel, tárgyakkal és fogalmakkal. Az érzékelő gyakorlatoknál se adjunk konkrét instrukciót, csak annyit, amennyi a szabály megértéséhez szükséges, és ne minősítsünk.

Ha mindezt figyelembe veszi az olvasó, akkor bármely kezébe kerülő játékos kötetet úgy forgathatja, hogy szemelget, melyik leírás, milyen átalakítással alkalmas arra, hogy nevelési elképzeléseit segítse.

Két játékgyűjteményből válogattunk.

Az egyik: Karlócai Kelemen Marianne: Kisgyermekek játékos könyve (Medicina Könyvkiadó 1976)

A másik: Neva L Boyd: Játékok kézikönyve (Népművelési Intézet, 1980. Kézirat gyanánt)

Érdekes volt felfedezni, hogy **Karlócalné magyar gyermek játéka** és a **Boyd gyűjtötte európai játékok** között milyen sok a rokonság, nem egyszer azonosság. Azt is jó volt felismerni, hogy ezeket a játékokat a szerkesztők, válogatók maguk is játszották falusi gyermekkorukban. És még azt is, hogy ezek a játékok, ha úgy tetszik, bizony drámajátékok, mert megfelelnek azoknak a követelményeknek, amelyeket cikkünk elején felállítottunk; hogy domináljon bennük a metakommunikáció, az improvizáció és a dramatikusság, szerepszerűség.

Még annyit, hogy a mostani válogatásunk az é r z é k e l é s t fejlesztő játékok kategóriájából valók.

— Szerkesztő —

Érzékelő játékok

Szembekötősdí

Az egyik játékosnak bekötik a szemét, és beállítják a többiek közé. Mindenki addig jön-megy körülötte, amíg a vak jelt nem ad. Attól kezdve senki sem mozdulhat el, de leha jolhatnak vagy féllábal arrébb léphetnek, hogy kikerüljék a vakot. A bekötött szemű játékos hármat léphet. Ha valakit megérint, csak ezt a három lépést használhatja, hogy a közelébe kerüljön. A játékos arcát, ruháját tapogatva ki kell találnia, kit fogott el.

(Boyd)

Francia szembekötősdí

A gyerekek kézenfogva körben állnak és körbesétálnak, amíg a közepen álló játékos, aki becsukta a szemét, botjával a földre koppant. A kör megáll, és mindenki csendben marad. A becsukott szemű játékos a botot kinyújtja valaki felé, aki megfogja a bot végét, s válaszol a vak kérdéseire. Természetesen olyan kérdéseket tesz fel, amelyekre hosszan kell válaszolnia a játékosnak, hogy a hang után kitalálhassa, ki fogja a bot másik végét. Hármat találghat. Ha talál, a másik játékos áll be középre, ha nem, újra ő marad bent.

(Boyd)

Kacsingató (Játszható 6 éves kortól)

A gyerekek kettős körbe állnak, így mindegyik belső mögött áll egy külső, az egyik játszó pedig pár nélkül marad. Ez a pár nélküli gyerek próbál magához csalogatni egy gyermeket a belső körből, ezt kacsintással, vagy szemhunyorítással teszi, az egyik szemével.

Akinek jelzést adott, az hirtelen próbál őrzője elől elmenekülni és a hívóhoz futni. Ha ez sikerül, akkor az ottmaradt, pár nélküli gyermek lesz az új kacsingató.

Minden őrző két kezét az előtte levő gyermek válla fölé emeli, de hozzáérni, vagy a válla elé tenni nem szabad. Abban a pillanatban, ha észreveszi, hogy a játszópартnere el akar menni, akkor joga van a vállát megfogni és őt visszatartani. Ilyenkor a kacsingató mással próbálkozik.

(Karlócalné)

Kismadárka (Játszható 3 éves kortól)

A gyerekek félkörben ülnek, néhány lépéssel előttük, nekik háttal ül az egyik játékos. A játékvezető úgy üljön a középső gyermek mellé, hogy fejét az ő ölébe hajthassa, így biztos, hogy nem tud majd leskelődni.

Amikor a középső gyermek azt mondja, hogy „Kismadárka adj egy hangot!”, akkor a játékvezető rámutat valakire, akinek hangosan azt kell válaszolnia, hogy „Kukurikú!”.

A kérdező anélkül, hogy hátranézne, igyekszik kitalálni, melyik gyermek szól. Ha eltalálta, helyet cserélnek, és így folytatják tovább a játékot. Ha nem találta el, akkor a játékvezető még kétszer mutathat rá ugyanarra a gyermekre. Amennyiben a kérdező most sem találta ki, akkor más gyermekre kell mutatni.

Csak akkor játszhatjuk ezt a játékot, ha a gyerekek már jól ismerik egymást és képesek a hangokat megkülönböztetni. Nehezíthetjük a játékot úgy, hogy más madárhangot adnak ki vagy pedig elváltoztatják a hangjukat.

(Karlócalné)

Ritmusgyakorlatok

I. Különböző ritmusokat zongorázik valaki, a gyerekek vagy tapsolják az ütemet, vagy bottal ütögetik a taktust.

II. Különböző ritmusokat zongorázik valaki, a gyerekek megpróbálják elismételni a ritmust zongorakíséret nélkül.

III. A zongorán különböző ritmusokat játszanak, a gyerekek pedig a zene ritmusára masíroznak, ugrálnak, szaladnak vagy bármilyen mozgást végeznek.

(Boyd)

Csöpörög az eső (Játszható 3 éves kortól)

A gyerekek egyenes háttal asztal mellett ülnek, kezüket az asztalra fektetik. A játékvezető különböző vezényszavaira meghatározott kézmozgásokat végeznek, amivel hangutánzó zörejeket hoznak létre. Így a csendes esőtől egészen egy nagy viharig fokozhatjuk a játékot. A sorrendet nem szükséges betartani, kedvünk és belátásunk szerint válogathatunk a felhasználható vezényszavakban.

Például: